

HADIS ÂLİMİ-3

Bismillahirrahmanirrahim.

Elhamdulillahi Rabb'il âlemin ve sallallahu ve selleme alâ seyyidina Muhammed ve alâ âlihi ve sahbihi ecmaîn.

Hadis âlimini konuşurken, âlimin Müslüman anlayışındaki yerini de konuşmak zorundayız. Bir âlim bizim için nerede durabilir? Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin makamının bekçisi ama o makamın eş değeri değil. Eş başkanlık gibi bir konumda değil. Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemin hizmetinde, onun varisi ama o değil. Peygamber değil. Nitelikleriyle ve otoritesiyle Peygamber değil sallallahu aleyhi ve sellem. Bu bizi şöyle bir noktaya götürür.

Âlimi nereye oturtalım? Âlime hangi kimliği tertip edelim? Araştırabiliriz. Âlimle peygamber arasında veya âlimle melek arasında bir benzerlik söz konusu olabilir mi? Bunu değerlendireceğiz. Bizim itikat olarak imanımız şudur. İsmet, yani hataya karşı korunmuş olmak Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme mahsustur. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem peygamberliğiyle ilgili bir konuda hata etmez, edemez, ettirilmezdi. Yahu ashabım bu ayeti size eksik okumuşum, böyleymiş aslı demedi, diyemezdi. Çünkü Allah Teâlâ peygamberini hataya karşı korudu. Peygamberliği ile ilgili konularda. İnsan olarak elbette melekler onu düşmanlarından korudu vesaire. Ama hasta olması engellenemedi mesela. İnsani ilişkileri, evindeki ilişkileri, insan olarak devam etti. Ama hiçbir zaman o, peygamberliği konusunda yanlış yapmadı.

Burada biz ilmî bir ders yapıyoruz. Dolayısıyla ilmî bir dersimizin, yani anlaşılın, anlaşılmaz diye bir korku taşımadan konuşmak istiyorum. Peygamber Efendimiz hata yapmaz dedik. Ama namazda şaşırıldı. Zammı surede şaşırıldı. Bu, nasıl yorumlanacak. Hem de bu sabit. Döndü Übey ibni Kab'a, "Neredesin Übey? Niye düzeltmedin okuduğumu." dedi. Bunun cevabını değerlendiriyoruz. Eğer, o şaşırıldığı şekil üç sene uygulansaydı, sonra deseydi ki "ya bundan sonra namazı böyle kılın ben onu yanlış kılmışım" buydu sakıncalı olan. O peygamberliği ile namazı öğretmesi ile ilgili Kur'an öğretmesi ile ilgili bir hataydı.

Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem peygamberdi. Kendisi de kendisine iman ediyordu zaten. Yani aynı zamanda da bir Müslümandı o, mü'mindi, insandı. Namazı emretti. Şu şekilde kılın dedi. Bu onun peygamberlik boyutuydu. Sonra "Allahuekber" deyip kendisi namaza durdu, insan boyutuydu. Sonra hastalık günlerinde cemaate gidemedi. İnsan olarak gidemedi. Peygamberliği ile ilgili bir sıkıntı değil bu. Dolayısıyla Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem masum olması insanlık yönüyle değil peygamberliğini alakadar eden yönleri ile ilgilidir. Peygamber olarak insanlara böyle yapacaksınız dediği bir işte yanlış yapmaz öğretirken. Kendisi uygularken sıkıntıya düşebilir. Yapılmayacak şeyi, mesela namazda şaşırılmayı yapabilir. İnsan şaşırır çünkü. Üstelik de onun şaşırması bile Ümmet'i için rahmet olur. Şaşırınca ne yapacaklarını, ondan öğrenmiş olurlar.

Âlimlere gelince, âlimler peygamberliğinin bilgi bölümünün varisidirler. Nübüvvetinin varisi değildirler. Peygamberliğe varis olsan, peygamber olman lazım. Küçük peygamber sonra büyük peygamber olacaksın demek ki. Hayır, o peygamberliğin bilgi bölümüne, uygulama bölümüne varistirler. Örnek olma bölümüne varistirler. Dolayısıyla varis oldukları bölüm ucu kapalı bir bölümdür. Sınırsız bir bölüm değildir. Ama Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin peygamberliğinin ucu açıktır. Her an yeni bir vahiy, her an yeni bir emir, yeni bir yasak gelebilirdi. Öyle oluyordu nitekim. O yüzden peygamberliğe varis olmak başka şey, peygamberin bıraktığı ilme varis olmak başka şeydir. Âlimler o ilme varistirler yetkiye varis değildirler.

Biz bir Müslüman olarak âlimleri bu şekilde görürüz. Hadis âlimi deyince de Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi bize yansıtan bir ayna, bir hoparlör gibi görebiliriz. Âlim konuşuyor ama Resûlullah konuşuyor aslında, onun ağzından o ses çıkıyor diye kabul ederiz. Zaten Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem peygamberliğine de nasıl bakıyoruz biz. Karşımızda Abdullah'ın oğlu Muhammed duruyor ama konuşan Allah'tır diyoruz. Allah söylüyor biz Muhammed sallallahu aleyhi ve sellemden bunu dinliyoruz diyoruz.

Âlimleri de oturtacağımız en uygun konum onların masum olmayan, peygamber aleyhisselamı yansıtan kimlikleridir. Ne kadar peygamberi yansıtabiliyorsa âlim benim gözümde o kadar değerlidir. Beni ne kadar direk ulaştırıyorsa, ne kadar dolaylı ulaştırıyorsa, bende onu direk veya dolaylı o kadar seviyorum demektir. Bizim âlimlerle bağlantımızı bu şekilde tespit etmemiz lazım. Ancak bu şekilde bir âlim bağlantısı İslam'ın özüne uygun bir bağlantıdır. Aksi takdirde örneklerine girmek istemiyorum. Hataları bile korunmuşluk zırhı altında bulunan papazların, hahamların muadili âlimlerle karşılaşırız. Âlimdir diye, sakalı var diye, kalın sarığı var diye, namazı eksik de kılsa onda bereket umarız bu sefer. Hayır, bunu kabul etmiyoruz.

Âlimlerimiz masum değildir. Önderlerimizdir. Bizim gibi insandırlar. Onlara Cebrail aleyhisselam gelmiyor ama Cebrail aleyhisselamın geldiği Peygamber sallallahu aleyhi ve sellemi iyi anlıyorlar. Başka bir özellikleri yok. Bu iyi anlamaya güzel uygulamayı da ilave ederlerse gönlümüzde taht kurarlar. Hadis âlimini bir önceki derste nakilci olarak Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme ait bilgileri bize nakleden olarak anlamıştık. Şimdi de bu naklinde, mesela Buhari müthiş bir zirve sahibi bir insan. Ama masum değil put değil. Çünkü bir insanı Allah masum hale getirmediği "Allah, seni koruyorum sen hata yapmayacaksın" demedikçe kendi kendini veyahut da başkaları, bir insanı korunmuş bana dokunmayın gibi bir konuma getiremez, getirirse bunun adı putçuluk olur vesaire.

Burada hem İbni Abdî'l Berr'den hem de Zehebi'den nakiller yapacağım. Bu nakillerde âlimlerimizin hatalarını nasıl değerlendireceğimizi, bu konuda bir âlim hata yapınca ona hangi gözle bakacağımızı konuşacağım. Neden? Çünkü hadis ilmine girdiğimizde inşallah -henüz böyle bir şey ortada yok- şeytan gelip sık sık gelip punto atabilir kafamıza "bak bak bak ne diyor Buhari için şuna bak ya sanki Ebu Hanife ilkokuldan arkadaşı nasıl itham ediyor veya bak hatasını nasıl yakalamış". Demek ki Buhari'nin hatalı dediği bir Ebu Hanife'yi at gitsin. "Gerçek bir Hanefi Mezhebinden Buhari'yi, kütüphaneye sokma o zaman" diyecek bize, diyebilir. Otomatik devreye girecek ilkemiz, iki şeydir.

Bir, Ebu Hanife'ye put dememiştik biz zaten. Buhari de putumuz değil ki. Havramızda haham değil ki. Başımızda tacımız. Terleyince çıkarırız hiç şakası yok. Uyurken tacımı çıkarıp koyarım kral bile olsam. Taçla uyunulmaz çünkü. Buhari beynimiz değil. Başımızda tacımız. Allah ondan razı olsun. Allah ona rahmet eylesin. Resûlullah'dan başka sallallahu aleyhi ve sellem "niye böyle söyledin" denemeyecek birisi yok ki. Doğru konuştuğu kadar âlimimiz, eğri konuştuğu zaman "Allah affetsin" deriz. Mağfiret buyursun deriz. Biz böyle bakıyoruz.

İki, hatasız kul olmaz ki hiç şaşmam hiç şaşmam. Ebubekir hata yapar mı? Tövbe estağfurullah Ebubekir hata yapar mı hiç? Diyemezsin ki. Elbette yapar. Ebubekirliğine zarar gelir mi? Hiç gelmez. Gözümüze sürme gibi süreriz Ebubekir'i radiyallahu anh. Hataları ile beraber. Neden? Çünkü biz Ümmet olarak ahiret için yaşıyoruz. Derdimiz cennettir. Rabb'imizin rızasıdır. Buna rağmen biz gram gram toplayıp kıyamet günü terazimizin bir gram ağır gelmesi için uğraşıyoruz. **فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ** "FALMA MAN TAVALLAT MÖAZINHU" "terazisi ağır gelen zerre miktarı bir iyiliğimiz olsun istiyoruz. Neden?

kazanacak” onun için. Bir terazi savaşı yapan ümmetiz biz. Hesabımız mantığımız terazi üzerine kuruludur. Niçin? Cennete girebilmek için. Yetmiş sene, seksen sene bu dünyada yaşıyoruz, elli altmış sene namaz kılıyoruz, şu şu şu işleri yapıyoruz, şu şu şu günahımıza tövbe ediyoruz فَأَمَّا مَنْ تَقَلَّتْ مَوَازِينُهُ olsun diye. Terazim tartсын diye. Çünkü ahirette terazimiz sevap tarafı, sağ tarafı bir milim yukarı geldiği zaman ben cennete gireceğim. Gramaj ölçüyorum burada. Cennetin bedeli bile gram gram ölçülüyor. Bu mantığı bir âlimin hayatına uyarlarım ben.

Ahmet bin Hanbel rahmetullahi aleyh, Muhammed bin İsmail rahmetullahi aleyh âlim sayesinde din öğrenmişim ben. Ebu Hanife sayesinde din öğrenmişim rahmetullahi aleyh. Ama peygamber değil. Yetmiş yıllık hayatında seksen senelik hayatında bize intikal eden iyilikleri var, kötülükleri var. Kötülük derken adam öldürme değil tabi. Onun çapına göre ağır, bize göre sevap bile sayılabilir belki de. Ama Ebu Hanife ile ölçtüğümde ‘sen bunu nasıl yaparsın’ denecek yanlışları var. Onun çağına göre ashabi kirama daha az bir çağa yakın olduğu için onun yapmaması gereken şeyler var. Bizde nezaket kuralıdır belki o söz, ona göre o sözü söylemek çok ayıp belki de. Çağ değişmiş olabilir. Değerlendirme yaparken, bir önceki cümleye geçiyorum. فَأَمَّا مَنْ تَقَلَّتْ مَوَازِينُهُ Cennette bile bir yüksek puanı olan diye cennete giriliyor da, bir âlim değerlendirirken ben, yüz bin cümle kullanmış bu âlim, yüz bin cümlesinden dört tanesinde hata yakalanmış ‘sil’, ‘silemem’. Hatasızlık ilim tebliğinde Resûlullah’a mahsus sallallahu aleyhi ve sellem.

İki; cennete girerken bu dört hiç görülmeyecek bile. İman varsa dokuz yüz doksan altısı tanesi teraziye alabora edecek, iman varsa. Cennette geçerli bir ölçü. Müslüman’ın kendisine din öğreten Ebu Hanife’sine geçerli değil böyle şey olur mu? İslam’ın yeryüzünde hayatın varlık nedeni olan, imtihanın akıbeti olan cennet veya cehennemini belirleyen kurallarındaki en temel mantığı yani hasenat ve seyyiat tartması.

Bir âlimin hasenatını ve seyyiatını tartalım. Yani seyyiat ne demek? Hataları. Hasenat ne demek? Hoş olan şeyleri. Elbette ne zaman imandan sonraki bölümü ama biz, bize ait olan bölümü konuşuyoruz. Oryantalist konuşmuyorum ben ya da biz Müslümanların sadakalarıyla, fitreleriyle okumuş ama sonra koltuğu uğruna Müslümanları satmış. Elbette onu konuşmuyorum ben. Akidesi benimle beraber olan, mü’minlerden olan, Hazreti Ebubekir’e söven batıl bir fırkadan olmayan, Ümmeti Muhammed’in öz değerlerine, Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme, ehli beytine, ashaba kirama tazimi olan, Ebu Hanife’yi ilkokuldaki arkadaşı olarak görmeyen, edepli bir insandan söz ediyorum. Bu filan hadisi sahih demiş halbuki zayıf o hadis. Allah Allah. Filan hadise zayıf demiş sonra anlaşılıyor ki Ebu Davud gelip onun sahih olduğunu söylemiş, olabilir. Buhari elli bin civarında hadis hakkında yorum yapmış da on sekiz tanesinde yanılmış. Peygamber mi bu yanılmayacak, renk körlüğü bile olabiliyor bir insanda, hadiste hata niye olmasın.

Biz insanları hatalarına veya doğrularına göre değerlendirmeyiz hata ve doğrularının denklemine göre değerlendiririz. İbni Teymiye’yi ben değerlendiriyorum. Başka bir Müslüman da değerlendiriyor. Bir başka Müslüman da değerlendiriyor. İbni Teymiye hakkında misal olsun diye meşhur bir olarak zikrediyorum. Kafir ise bu Ümmeti Muhammed’den değil Moğolların getirdiği biriye, sabah namazı kılmayan biriye, elbette zaten konuşacak bir şey yok. Bizden değil zaten. Hayır, bizim gibi sabah namazı kılan biriye o zaman bu insan niye put olsun, niye zındık olsun, ortasını bulalım. Bunun yüz sözü var. Kendine mahsus. Bunların altmışı, yetmişi abuk sabuk şeylerse sileriz defterden. Hiçbir sakıncası yok. İbni Teymiye değil Ebu Teymiye olsa bizim için bir şey değişmez sileriz gider. Ama yüz sözünden üç tanesi kendisinden sonraki âlimlerin uygun bulmadığı tenkit ettikleri şeyler ise bu

masum değil deriz. İbni Teymiye içinde, İmam Buhari içinde, Ebu Hanife içinde geçerlidir. Edebi böyledir Müslümanların. Ebu Hanife en çok tenkiti kendi yetiştirdiği talebesi Ebu Yusuf'tan görmüştür, İmamı Muhammed'den görmüştür. Züfer'den görmüştür. Herhangi bir ilmihal kitabına bak Ebu Hanife'nin sözüne karşı nasıl birleşip karşı çıkıyorlar. Kimse bunu ayıplamıyor ki, o böyle istiyordu zaten. Kendisini geçmiş talebeler arzu ediyordu. Allah da onu verdi ona. İlim budur. Onun böyle bir şikayeti yok. Bizler sonrakiler olarak niye onun bu memnun olduğu şeyden şikâyet edelim ki.

Âlimlerin yanlışlarından yola çıkarak değerlendirmek zulümdür. Sadece doğrularından yola çıkarak değerlendirmekte putlaştırmaktır. İslam ve Müslüman terbiyesi ise iyilik ve kötülüklerin, seyyiat ve hasenatın, hataların ve doğruların ortalamasını bulmaktır. Bu ortalamada kuralımız şudur. Hatasız olacak, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem. Ebu Hanife olmak hatası az olacak, doğrusu çok olacak. Doğrusu az, hatası çok ise ona âlim demiyoruz biz. Ona âlim demiyoruz. Allah affetsin diyoruz biz. Allah mağfiret etsin diye dua ederiz. Hatası üç- beş, doğrusu yüz, iki yüz, Allah rahmet etsin ne güzel diyoruz. Onu sahipleniyoruz. Bu Ümmeti Muhammed dengesidir. Bu bir farktır. Hahamların papazların ilahlaştırıldığı dinler başka şey, âlimleri peygamber varisi görüp ama belli bir noktada tutmak başka şeydir. Bu, bu ümmete ait ciddiyettir. Elhamdülillah buna sahibiz. Burada nakiller yapacağım.

İbni Abdî'l Berr'de Cami'ul Beyan' il ilm de naklediyorum. O da Malik bin Enes'ten, Malik bin Enes de Said ibni Müseyyeb'den naklediyor. Tabiinden. Çok orijinal bir söz. Bu bahsettiğim dengede durma insan olan bir âlimi melek görmeme. Ama bir ilim sahibini de çoluk çocuk seviyesinde bir esnaf görmeme. İlmin heybetini bir insanda görme karakteridir ki biz bunu ashabi kiramdan öğrenmiştik bu derslerde. Biz bunu tabiinden gördük. Allah hepsinden razı olsun. Burada sözü Arapça okuyayım. Çok kaliteli veciz bir söz "لَيْسَ مِنْ عَالَمِينَ وَلَا شَرِيفٍ وَلَا ذِي فَضْلٍ إِلَّا وَفِيهِ عَيْبٌ" "Ne bir âlim ne de bir şerefli insan yoktur ki muhakkak bir eksiği bulunmasın. Eksiksiz insan yoktur." Said ibni Müseyyeb'in sözüymüş Said ibni Müseyyeb nasıl bir ölçü koymuş? Ne bir şerefli insan ne de bir âlim yoktur ki eksiği olmasın. Ama biz fazileti yani üstünlüğü eksikliklerinden çok olanı eksikliklerini yok sayarak kabul ederiz. Eğer bir insanında eksiklikleri faziletlerinden fazla ise onunda faziletini yok sayarız. Ölçüye dikkat ediniz.

Ebu Hanife rahmetullahi aleyh, yani hep bildiğimiz bir isim olduğu için kıyamet günü onu böyle bir şey yapmış gibi iftira ile dirilmek istemiyorum ama Ebu Hanife'yi biliyoruz, seviyoruz, gönlümüzde yeri var. Şimdi kabul ediniz Ebu Hanife edep adamı. Çocuklarını bile üzmemiş, müşrik komşusunu bile üzmemeye çalışmış bir insan. Ama çok affedersiniz bir gün insanların ortasında burnunu karıştırdı. Bu Ebu Hanife'ye yakışır mı? Yakışmaz. Yemek yerken sofrada burnunu karıştırıp midesini bulandırıyor. Ebu Hanife bunu yapmamalıydı dedik. Şimdi binlerce temiz özelliği var Ebu Hanife'nin, bir tanede böyle çirkin bir özellik çıktı. "Silin defterden gitsin" deyin demiyor. Said ibni Müseyyeb ne diyor " o onu kaybeder gider, örter onu onlar" tersini de söylüyor. "Zındık mendeburun teki fakat yemekte burnunu karıştırmamak için kalktı gitti, arkadaşlarının midesini bulundurmamayı diye dışarı da burnunu temizledi geldi maşallah. Ya adam burnunu temizlerken çok nazikti, bırak zındıklığı, helal olsun demezsin o zaman. Burnunu adam öyle sildi diye, bin tane çirkinliğin arasında bir burun mendili temiz tutuyor. Aman çok da önemli değil. Binlerce iyiliğin arasında bir yanlışı da affederiz ama binlerce kötülüğün sahibini, bir nezaketini onun kötülüklerini affetme nedeni kabul etmeyiz. Bu mantığımız önemli.

Hoca talebe ilişkisinde de bu böyledir. Hoca talebe ilişkisinde de böyledir. Talebeni üç, beş hatasından dolayı onlarca iyi puanını yok sayarsa hoca mantıksızlık yapıyor. Aynı zamanda mesela bir hoca -biz hadis âlimi konuşuyoruz ya- müthiş talebesinin gözünde. Ders anlatırken talebenin ağzından salya akıyor denir ya hani neşesinden. Bir gün de hoca esnemeye başladı derste. Yok, bundan ne ilim öğreneceğim deyip gidemezsin. Sana bir senedir ders veriyor sen hayrandın ona. Adam belli ki uyumamış sıkıntısı var. Yani bir günü kaybetme, unutma kapasitesi var bu ümmette. Binlerce güzelliği bir kötülüğe satmayız biz. Bir güzelliği de binlerce kötülüğün affı için gerekçe olarak kabul etmeyiz. Müslüman dengesi Said ibni Müseyyeb kafası bu. Allah ondan razı olsun. Tabiin kafası böyle bir şey. Demek ki ashabi kiramdan bu terbiyeyi görmüşler. Hoca içinde geçerli bu, talebe içinde geçerli, hadis âlimi içinde geçerli. Özellikle hadis âlimi vurgulamasını niye yapıyorum. Çünkü biz derinliklerine daldığımız zaman bu hadis ilmini inşallah inşallah daldığımız zaman bakacağız ki jilette kesiyor İmam Malik birilerini. Ebu Hanife'ye sataştığını göreceğiz. Mesela İmam Buhari'nin Ebu Hanife hakkında ustura ile kesmiş sözleri var. Mesela diyor ki, "o adam" diyor adını bile anmıyor. "O adam şöyle yanlış yaptı" diyor. O adam dediği Ebu Hanife. "Vay be biz nasıl gitmişiz bu Ebu Hanife'nin peşinden, Türk milletinin geri zekâlinin örneklerinden biri Ebu Hanife'ye aldanmışız mı diyeceğiz. Hayır, Allah Buhari'ye rahmet eylesin. Ebu Hanife'nin bu hatasını yakalamış. Yoksa put olacaktı önümüzde diyeceğiz. Ebu Hanife gözümüzde biraz daha mücevher haline gelecek. İnsandı çünkü. Biz başta Ebu Hanife'ye put hazretleri olarak bakmadık. Müçtehit, Ümmeti Muhammed'in önünde duran dört büyük insandan biri olarak baktık. Peygamberimiz değil. Sahabe bile değil. Tabiin, eh tartışılacak bir tabiin. Öyle olmadığını söyleyen var. Tabi olsa da olmasa da sahabilik unvanına gelemiyor zaten. Eh o zaman "Ebu Hanife rahmetullahi aleyh büyüğümüz, ilim merkezi feyiz, bereket merkezi siyasi şuur noktamız" dedik. Buhari aynı firmadan, aynı kalitede bir adam. Ebu Hanife'ye sataşmış. Bundan gocunmayız ki biz. Babamla annem evde aralarında sert konuşurken ben evlatlığı bırakıp gitmedim ki. Babamla annem gibi Buhari'yle Ebu Hanife. Aralarında sert tartışmalar geçmiş. Ne ala ya bizim mahallede canlılık var demek ki. Emekli ailesi değil ki akşama kadar çay içecekler. Aktif din var, iman var, iffet düşüncesi var, ailede elbette hareketlilik olacak. Ama Ebu Hanife'yi şaşmaz putun olarak görürsen veya Buhari'yi şaşmaz putun olarak görürsen putun karşısına çıkan her şeyi düşman ilan etmen gerekir. Hayır, Ebu Hanife'yi talebe olarak görüyoruz Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin talebesi, baş talebe hem de.

Talebe ne demek? Talebe "talip" kelimesinden geliyor. İsteyen demek. Var mı birisi "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemden öğrendik, öğrenecek başka bir şeyim kalmadı daha benim, bitti" diyen? Var mı? Ebu Hanife hiç der mi böyle bir şey? "Ben öğrendim canım, daha ne öğreneceğim peygamberden." Yo Ebu Hanife yüz seksen yaşına gelseydi yine hâlâ ilimle meşguldü. Yani öğrenmek isteyecekti. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin hazinesi tükenmiyor ki. Öğreniyorsun öğreniyorsun, yeni başlamış hâle geliyorsun. Her öğrendikçe yeni başlamış hâle geliyorsun. Talebesin madem, öbür talebe arkadaşın sana "yanlış yapıyorsun" diyor. Düzeltiyorsun veya "yok sen yanlış yapıyorsun" diyorsun. İslam'ı tekkede veyahut da medresede veyahut de camide ellerini şakağına koymuş ihtiyarın dini olarak görenlerin anlayışdır bu.

İslam'ı aktif meydanlarda, borsada, çarşıda, camide, evlerde, medresede, Mekke'de, New York'ta her yerde aktif, kıyamete kadar herkesin üzerine saldıracığı canlılık ve herkesi püskürtecek güçte görmek isteyenler "Allah Buhari'ye rahmet etsin, Ebu Hanife'yi ikaz etmiş bu konuda" derler. İslam'a ihtiyarların dini olarak bakanların bakışı "Ya niye bu tartışmalar oluyor ya, ne huzur kaçıyor, ne güzel kahveler geliyordu." Tam kahveleri geliyordu yine bir sorun çıktı. Emekli havası. İlim zevki başka, ilim lezzeti başka. "Elhamdülillah, Allah Buhari'den razı olsun ya. Getirin bir Buhari nüshası

daha kütüphanemize koyalım, ne âlimmiş” deriz, dememiz gerekiyor. İleride sık sık inşallah bilhassa cerh ve tadil ilmine daldığımızda onun örneklerini gördüğümüzde bu hakikatleri bu şekilde bilmeyenler “Allah Allah bunlar terörist grup gibi birbirlerine saldırıyorlar” zannedecek. Hayır, şimdi biz bunun edebini öğreniyoruz ki Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem uğruna babalarının isminin üstünü bile çizer bu adamlar. Peygamberin sözüne leke gelmesin diye babasının anasının ismini bile siler. Böyle bir ciddiyetleri var. Budur mesele. Onun için hadis âlimi karakterini bu şekilde tahlil edeceğiz.

Burada Zehebî’den nakiller yapacağım. “Zehebî’den nakil yapacağım” deyince tabi Siyeru Alâmi’n Nübelâ’dan nakil yapacağımı anlamamız lazım. Size tavsiyem, bir de kıyamet günü başınıza bela olsun diye söylüyorum. Bilerek kıyamet günü başınıza bela olsun diye size kurduğum tuzağı söylüyorum. Yan dolaba Siyeru Alâmi’n Nübelâ koydum. Mis gibi ter temiz baskısı. Burada cilt numarası vereceğim. Bu salondan doğru alt merdivene indiğinizde “Allah Allah hoca 14. cilt demişti.” demediğinizde, Arapça bil veya bilme “gidiyim bir göreyim ya bereket bu kitap” diyenin zevkiyle “hoca tercüme etmişti zaten Allah razı olsun” diyenin soğuk bakışını melekler kaydederler. Onun için hem meleklere iş çıksın hem de sizin başınız belaya girsin diye oraya bir nüsha aldım. Yani şaka maka da bir para vermedim. Çünkü 30 cilt kitabı koydum oraya. Hepinize hayırlı uğurlu olsun. Ama siz bana nasıl beddua edeceksiniz, dua edeceksiniz bilmiyorum.

18. ciltte 157. sayfada Arnavut Baskısı dediğimiz baskıda Zehebî hem kendisine ait hem de Ümmeti Muhammed’in büyüklerine ait sözleri topluyor, naklediyor. Farklı farklı beş, altı ciltte zikrettiği şeyleri özellikle cilt numarası vererek söylüyorum arkadaşlar biz Ebu Hanife’imize, Buhari’imize, İmam Şafi’imize, İmam Malik’imize nasıl bakıyoruz, nasıl bakmamız gerekiyor? Bir âlimin diliyle bunu dinleyelim. Zehebî’yle ilgili küçük bir not ilave edeyim arkadaşlar. Zehebî Şafi’dir. İbni Teymiye’nin talebesidir. İbni Teymiye Hanbeli’dir. Buradaki sözü de sanki hiçbir mezhebe bağlı değilmiş gibi. Hâlbuki Şafi’dir. Dengenin pratik örneklerinden birinden zikrediyorum. Mezhep imamı: İmam Şafi. Hocası Hanbeli İbni Teymiye; aşırı diye bilinen bir adam. Kendisi bu iki mezhebin ortasında ne mezhebinden taviz vermiş, ne hocasını ezdiriyor, ne de bize kötü örnek oluyor.

Bakin ne diyor şimdi: *وَكُلُّ أَحَدٍ يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيُنْرَكُ إِلَّا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* “Herkesin sözü alınabilir, bırakılabilir, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem hariç.” Bu aynı zamanda İmam Malik’e ait bir sözdür. Bu cümle bitmedi: *وَإِنَّمَا فِي إِيْتِهَادِهِ* “Ancak” *إِذَا أَخْطَأَ إِمَامٌ فِي إِيْتِهَادِهِ* “Bir imam âlim içtihadında yanlış olduğu zaman”- ne demişti “herkesin sözü alınabilir, atılabilir canım, insan bu”- ama bir imam, burada imam cami imamı değil tabi anlıyorsunuz, yani âlim, önder şahsiyet yanlış olduğu zaman *لَا يَنْبَغِي لَنَا أَنْ نَنْتَسِي مَحَاسِنَهُ* “Bir imamın yanlış olduğunu anladığımızda onun güzel yönlerini unutmamız onun iyi taraflarını gizlememiz uygun olmaz”. *بَلْ نَسْتَعْفِرُ لَهُ* “bilakis” onun için Allah’tan mağfiret dileriz”. Keşke yapmasaydı deriz. *وَنَعْتَذِرُ عَنْهُ* “Ona bir özür kapısı ararız”. Yahu yanlış bilgi gelmiştir filan deriz. Vefa bu. Sana din öğretmiş adam. Sonunda kendisi de bir hatalı uygulama yapmış. Zaten kastı var, senin dininden, imanından uzak biriye hiç konuşmaya gerek yok, helâk olup gitmiş adam. Senden değil o. Ama senden olduğunu biliyorsun bir hatası bin güzelliğini kapattırmamalı. Bu ümmet vefa ümmetidir. Bu vefa duygumuzu, sinirimize dokundu veyahut da ayağımıza bastı diye bizi on sene sırtında taşımış günlerini unutmuyor, diyor 18. cildin 157. sayfasında.

4. cildin 402. Sayfasında Siyeru Alâmi’n Nübelâ’nın diyor ki Zehebî: *فَلَا عِصْمَةَ إِلَّا لِلْمَلَائِكَةِ وَالنَّبِيِّينَ* “Melekler ve peygamberlerden başkasının ismeti yoktur.” İsmet neydi? Hatadan korunmuşluk, hata yapmıyor. Hep doğru yapıyor. *وَكُلُّ أَحَدٍ يُصِيبُ وَيُخْطِئُ* “Herkes doğru da yapabilir, hata da

yapabilir.” وَيُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَ يُتْرَكُ “Sözlerinden kimi alınır kimi de terk edilir.” Herkes için geçerli bu. مُأَيَّدٌ “Çünkü peygamber masumdur.” فَإِنَّهُ مَعْصُومٌ “Peygamber hariç.” سَيَوَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْوَحْيِ “Peygamber vahiyle desteklidir.” İstese de yanılmaz zaten. Bu 4. cildin 402. sayfasında.

9. cildin 144. sayfasından alıntı yapıyorum. Bunlar hep farklı âlimlerin hayatını anlatırken onun bir sözüne binaen yaptığı alıntılar bunlar. وَكُلُّ أَحَدٍ يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيُتْرَكُ “Herkesin sözünden alınıp bırakılmak mümkündür.” فَلَا قُدُورَةَ فِي خَطِّ الْعَالِمِ “Bir alimin hatası örnek olmaz.” Cümle çok önemli. Âlim örnek, sünnete uygun yaptıkları örnek, hatası örnek değil, hatası örnek değil. İnsan çünkü o. Yanıldığı bölümü çıkarıyoruz. نَعَمْ “Evet, evet”. Yani hatasını örnek almıyoruz ama evet بِمَا فَعَلَهُ بِإِجْتِهَادِهِ “Yaptığı içtihadındaki yanılmasından dolayı ayıplamayız o âlimi, müsamaha ederiz.” نَسْأَلُ اللَّهَ الْمُسَامَحَةَ “Hepimiz Allah’ın affını dileriz.” Âlime de af dileyeceğiz, kendimize de af dileyeceğiz. Bu da 9. cildin 144. sayfasındaki bir not.

12. cildin 68. sayfasında diyor ki: وَيُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيُتْرَكُ “Herkes” وَكُلُّ أَحَدٍ: alınabilir, alınamaz bölümü vardır.” إِلَّا صَاحِبَ ذَلِكَ الْقَبْرِ “Şu kabrin içinde yatan hariç” Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme temsilen. Bu söz İmam Malik’e ait bir sözdür. İmam Malik eliyle efendimizin kabrini gösterip şu kabirde yatan hariç herkesin sözünü alabiliriz de almayabiliriz de. Bu sözü koca bir İmam Malik bin Enes Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin kabrinin başında talebelerine söylüyor.

Arkadaşlar! Malik bin Enes Nafi’nin talebesidir. Nafi İbni Ömer’in talebesidir. İbni Ömer Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin talebesidir. Ne muhteşem bir şey ya. Silsilen Resûlullah’a dayanıyor. Ama talebelerine “abartmayın beni ya bu kabirde yatan hariç herkesin doğru sözünü alın, eğri sözünü bırakın” diyor. Nafi’in değil Müntefi’nin talebesi bile değil adam nereden geldiği belli değil, emekli olduktan sonra post bulmuş üstüne oturmuş “postaneden emekliyim “ veyahut da ziraattan, emeklilikten sonra bu işlere girmiş, hâşâ esneyivermesin namazda, namazda esnemek de ibadet olacak artık. Bu İslam değil. Bu muharref Hıristiyanlıktır, muharref Yahudiliktir, İslam bu değildir. İslam, İmam Malik’in sözüdür. “Şu kabirdeki Resûlullah hariç hiç kimse her dediği doğru değildir. Dediklerinde doğrular alınır, eğriler alınmaz.”

Şu ölçü var ya çok enteresan tam Zehebîce bir ölçü. Demişti ya “herkesin sözü alınır, terk edilir Peygamber sallallahu aleyhi ve selleme hariç: فَالْعِلْمُ بَحْرٌ بِلَا سَاحِلٍ “İlim bir sahili olmayan denizdir.” وَوَمُفَرَّقٌ فِي الْأُمَّةِ “Arayan herkes onu bulur.” Ve bu sahili olmayan deniz bütün ümmete dağıtılmıştır.” مَوْجُودٌ لِمَنْ التَّمَسَّهُ. “Yasal yetkisi var, onların dışında kimse ilim alamıyor. Böyle bir şey var mı İslam’da?”

Bir menkıbe başka bir yerde anlatmıştım, yani inşallah feyizli olur. İsim cisim olarak ne kadar doğrudur, var mıdır yok mudur bilmiyorum hikâye ya böyle bir dinlenmiş olalım. Hikâye olarak dinleyin bunu benden hadis değil. Çünkü hadisle ilgili konuştuğumuz yerde nakil yapıyoruz. Ama hikâye olarak olduğunu söylüyorum. İbni Kemal diye bir zattan bahsediliyor. Ciddi bir ilim sahibi, Osmanlı âlimi. Biraz “ıhı ıhı” yapan bir tipmiş. “Yani biliyoruz biz elhamdülillah” diyen biri, her babayığit yanında konuşamazmış. Buna bir ders vermek istemiş talebeleri, arkadaşları. Fakat adamın yanına yanaşılmıyor. Biraz da herhâlde lafazan bir tip. Buna nasıl “Allah’tan kork çok kibirleniyorsun diyeceğiz gönlünü kırmadan.” Diye düşünmüşler. Bir molla demiş ki -molla yani bizim talebe dediğimiz kimse- “ben hallederim”. “Fena yapar seni yapma” demişler. Ben hallederim demiş. Gitmiş bir gün kapısını vurmuş. Selamünaleyküm, aleyküm selâm. Anadolu’dan gelmiş bir molla. “Buyur evladım” demiş. “Efendim bir soru soracağım istirham ediyorum.” “Buyur bakalım” demiş. “Allah’ın

ilmi ne kadardır hocaefendi” demiş. “Oğlum bu ne biçim soru” demiş. “Hiç Allah’ın ilmi ölçülür mü?” demiş. “Efendim merak ettim” demiş, “işte cahillik kusura bakmayın”. “Yavrum” demiş, “Sen büyük olarak ne biliyorsun?” demiş. “Denizleri biliyorum, çok büyük denizler.” “Hah tamam yavrum Allah’ın ilmi denizler kadardır.” demiş. “Teşekkür ederim, bir sorum daha var” demiş. “Buyur yavrum” demiş. “Allah bu ilimden insanlara ne kadar verdi?” demiş. “Yavrum bu daha zor soru” demiş “ben sana nasıl örneklendireceğim bunu?” “En küçük neyi biliyorsun?” demiş. “Efendim, iğnem var en küçük” demiş. “Ha çok güzel oğlum” demiş. “Demin deniz vardı ya, senin şu iğneni denize batır” demiş. “Batırdım efendim” demiş. “Ne kadar su çıktı ondan?” demiş. “Gözle zor görünüyor efendim” demiş. “İğne islandı, o kadar” demiş. “İşte, insanların ilmi de o kadardır” demiş. “Efendim anlayamadım” demiş “Adem aleyhisselamdan bu zamana kadar çok insan var”. “Yavrum hepsine verilen o iğnenin islandığı kadardır” demiş. “Allah Allah” demiş. “Zatı alinize ne kadar düştü bundan” demiş. “Madem bütün insanlık bir iğne ucu kadar bile o okyanustan alamadı. Sana ne kadar düştü?” demiş. “Oğlum seni kim gönderdi bana?” demiş. “Ben anladım dediklerini, tamam gidebilirsin” demiş. Yani bu bir menkıbe. Allah Zehebî’ye rahmet eylesin. İbni Kemal’e de hepsine rahmetler eylesin hocalarımıza da rahmet eylesin bize bu kapılara vurmaya öğrettiler.

فَالْعِلْمُ بَحْرٌ بِلَا سَاجِلٍ Sahili yok bu ilmin yüz yüz gidemezsin bir tarafa doğru. Ucu bucağı yok. Senin bildiğin beş tane kitap okudun. İki yüz tane kitap okudun. İbnü’l Cevzi Saydû’l Hatır’ında “yani ben yirmi bin deyim siz birkaç yirmi bin okudum anlayın kitap okudum” diyor. Zaten okudum derken filan kitabı okudum demiyor, “Şam’da filan kütüphaneyi okudum” diyor. O kütüphanelere gidiyorsun bakıyorsun on binlerce kitap var orada. “Bağdat’ta şu kütüphaneyi okudum” diyor. Kitap okudum demiyor. Şimdi roman okuyan allame oluyor. Biraz da ansiklopediden bir madde okudu mu zaten İbni Kemal’in de hocası oluyor artık. Bu sebeple âlim bütün okyanusu kuşatmış biri değil ki okyanustan iğneyle çekilmiş sudan pay almış bir zavallı. Âlim dediğin hata etse ne olacak, hain olmasın, hain olmasın. Sıkıştıkça Ümmeti Muhammed’i ve değerlerini pazarlamasın. Kâfirlerle masaya oturmasın. Kâfirlere özentisi olmasın, hata etsin edebildiği kadar. Elbette az hatalısını arar dururuz ama hata edeni kovmak yok bizim ümmetimizde. Çünkü herkes hata eder. Bunun Türkçesi ne demek olur o zaman hata etti diye kovuyorsun, zati cenapları hatasızlar mı? Kimin hatasızlık garantisi var ki, hatalılar hatalıları kovuyor. Günahkârlar günahkârlara cehennem cezası veriyor. Kul kulluğunu bilir. Kul kula efendilik yapmaz. Şeriat’ın özü bu. Hadis âlimlerinin temel karakteri budur. Birbirlerini cerh ederler. “Bu yanlış” derler. Ama imanıyla oynamazlar kimsenin. “Bunun hadisini almam ben” derler. “Bunun hadisiyle amel edilmez” der, “bu nakledecek adam değil” der. Ama bu hadis nakledecek adam değil sözü öldürün bunu anlamında değil. Bu da 12. cildin 68. sayfasında yaptığı bir nakildi.

14. ciltte bunu özellikle en sona aldım. Yani arkadaşlar içimden geçiyor ki Zehebî sağ olsa da gidip şöyle ellerini ayaklarını bir öpsem. Müthiş bir şey. Ne ölçüler koymuş. Sanki bugünkü “o tarikatçıyı cehenneme at gitsin, bu selefiyi at gitsin, bu şafiyi at gitsin” diye böyle Müslüman doğrama makinasına dönen âlimleri beş paralık hâle getiren bu çocuk seviyesine düşmüş ithamlar, Ümmeti Muhammed’in yüzlerce senedir sürdüre geldiği örfünü heder eden anlayışlar çok zarar veriyor Şeriat’ımıza. Bu zarardan dolayı da bir edep kıtlığı yaşıyoruz ve servet zayi ediyoruz. Zar zor üç tane, beş tane âlim yetişiyor onları da kimse kabul etmiyor. Âlimi âlim takmıyor. Kendisi henüz elif cüzünü bilmiyor Fatıha Sûresi’nde yüz seksen hatası çıkar belki okusa ama koca koca âlimi doğruyor, yok ediyor. Bu ne biçim âlim diyor. Zehebî sanki bugünleri tasavvur ederek ya da Allah’ın ilham etmesiyle veya zamanında benzer şeyleri gözleriyle gördüğü için müthiş bir ölçü koyuyor.

14. Cildin 376. Sayfasında diyor ki: وَلَوْ أَنَّ كُلَّ مَنْ أَخْطَأَ فِي اجْتِهَادِهِ “Eğer biz her içtihadında yanılanı” أَهْدَرْنَا وَبَدَّعْنَا “yok kabul edip bidatçı sayacaksak” “bu adam bu içtihadında yanıldı, dolayısıyla bu içtihadında yanılan adam bidatçidir. Bizden değildir, ehli sünnet değil. Filancadır, filancadır” diyecek olursak مَعَ صِحَّةِ إِيْمَانٍ “İmanı olduğunu, iman ehli olduğunu biliyoruz.” لِاتِّبَاعِ الْحَقِّ “Adamın haktan yana olmak gibi bir gayreti olduğunu da biliyoruz.” Bunu bildiğimiz hâlde. Yani mümin olduğunu bildiğimiz hâlde, hain olmadığını bildiğimiz hâlde içtihadındaki yanılmadan dolayı yok sayacaksak eğer “bidatçı, ehli sünnet dışı” diyeceksek لَقَلَّ مَنْ يَسْأَلُ مِنَ الْأَئِمَّةِ مَعَنَا “O zaman bizim liderimiz, imam âlimimiz kalmaz.” Kime âlim diyeceğiz biz, kim âlim olacak? رَحِمَ اللَّهُ الْجَمِيعَ بِمَنِّهِ “Allah lütfü keremiyle hepsine rahmet etsin demek gerekir. Bu çok önemli bir nokta.

En başta ne dedik. Hatasızlık diye bir iddia söz konusu değil. Hatasız insan yok ki, hatasız âlim olsun. Hata doğamızda var bizim, fitratımızda var. Az hata peşinde koşacağız. “Az hatalı olsun, aman hatası az olsun” diyeceğiz. Hayır, bir âlimi sıfır hatalı istiyoruz, benim başımdaki âlimi de kesin sıfır hatalı diye düşünüyorsam yanılıyorum dedim. Böyle bir beklenti, hiç hatasız âlim beklentisi, âlimsiz kalmak demektir. Bu da dinin kendi kaynağını kurutması demektir. Kendi kendini kurutuyor din o zaman. Çünkü âlimler peygamberlerin varisleri, müminlerin ufuk önderleri. “Bunlar peygamber gibi olsun” diyorsun. Mümkün değil, insan bu. O zaman Cebrail aleyhisselam gelmesi lazım, nübüvvet bitmedi devam ediyor olması lazım. Hatalı insan hep hata olsun. Olmaz âlim hep hatalı olursa din gider. Ne yapıyoruz? Âlimlerde bir takva yarışında olsunlar. Onlar da görsünler ki Müslümanlar ne kadar az hata yaparsan o kadar itibar ediyor sana. Sigara içmeyen âlimi sigara içene tercih ediyor. Bu adam sigara içmiyor daha sevaplıdır herhâlde diye düşünüyor. Bu bizim bir tehlikeyi bile bile, bindiğimiz dalı bile bile kesme tehlikesiyle karşılaşmamız demek oluyor. Neden? Sıfır hatalı istemek, ölmeyecek adam istemek demek. Fani insan ölmeyecek bir iddiayla aranmaz ki. Böyle bir beklenti âlimlerin masum olması noktasına götürmüyor bizi, itirafa götürüyor. Onlar da bizim gibi bir insan, ama el insaf namazı zar zor kılabilen bir Müslüman düzeyinde de olmamalı âlim elbette. Uygulamada da, bilgide de.

Burada arkadaşlar Zehebî’den ayrı olarak benim bir ilave yapmam gerekiyor. Yani Zehebî rahmetullahi aleyhten faklı bir noktaya açılmak istiyorum. Elbette Zehebî yani kendi çağını değerlendirdi. İbni Teymiye gibi bir adamın elinde büyüde. Yani farklı şeyler gördü bildi.

Arkadaşlar! Biz 2000’li yılları yaşıyoruz. Bugün yaşları yetmiş, seksen yaşında olan hocalarımız doğduklarında “Allahuekber” sesine hasret olarak doğdular. “Biz on yılda yeni bir millet yarattık” diyenler tarafından yönetiliyorlardı. “Kâbe Arapların olsun Çankaya bize yeter” diyorlardı. Ankara’ da bir tepedeki köşkü Kâbe’nin yerine oturtan idarenin altında büyüdüler.

Ben Sivas Zaralı bir istiklal gazisi hacı amcayla karşılaşmıştım. Ben karşılaştığımda seksen yaşlarındaydı, 1970’li yıllardan birinde. Dersim olaylarında eli delinmişti. Böyle karşıdan görünüyordu. Kalem malem sokuyordu eline. Delik kalmış kolunda. Allah rahmet eylesin o dedi ki: “benim” dedi “nikâhımı kıyıp Fatiha okuyacak kimse bulunamadığı için gelin evimize geldiği hâlde üç hafta nikâh kıyamadık öbür odada beklettik hanımımı” dedi. “Fatiha okumayı bilenler de jandarmaya ihbar ederler diye gelip okumadılar” dedi. “Biz de nikâhın şartı zannediyorduk Fatiha’yı” dedi. Bir genç nikâh kıydırarak besmele çekecek kimse bulamıyor. Rusya’da değil Sivas Zara’da. Duydum kendinden duydum. “Yok muydu?” dedim. “Ya vardı bilenler gidiyorsun ‘ben unuttum o duaları’ diyorlar” dedi. 1940’lı yılları söz ediyor “kimse ‘ben Fatiha okuyabilirim’ diyemiyor” diyor.

Bu şartlarda bize İbni Abidin okutacak Buharî şöyle kitap diyecek insan bulduysak biz sigarasına, dumanına bakma hakkımız yok demektir, daha iyisine doğru mücadele etme hakkımız vardır. Görevimiz vardır. Yani Zehebî rahmet aleyh zaten bir ufuk açıyor bize. Ama el-insaf bizim de bulunduğumuz şartları burası Şam değil, burası Ezher diyarı değil bir harf inkılâbı görmüşüz biz âlimin ilmine de düşman yaşanmış. Kıyafeti bile savaş suçu sayılmış âlimin. Âlimin sarığı düşmana istihbarat taşımak kadar büyük bir suç kabul edilmiş. Böyle bir zamanda yaşamış insanlar Allah onlardan razı olsun “Kur’an haktır” diye gelmişler bize. Bir büyük daha iyi hedef arayışımız elbette gerekiyor. O bir cihat ama mevcuda küfrani nimetle bakmamak lazım Allah gerisini vermez o zaman. Sanki biz çok daha iyi şeyler hak etmişiz de Allah Teâlâ da bize Ebu Hanife vermemiş gibi telakki edemeyiz bunu. Büyük bir âlim zayıfı olmuş. Halk mü’min nesil içinden ağlamış ama sahip çıkmamışlar âlimlere. Konya’da darağaçları âlim sallamış günlerce. Kimse “Ne yapıyorsunuz?” diye isyan edememiş, etmemiş demiyorum. Yani büyük bir facia. Bir fırtınalı günler soğuktan kimse dışarı çıkamamış gibi bir durum olmuş. Şimdiki durumu vicdan muhasebesiyle ve hakkaniyetle değerlendirmek lazım. Mevcut ulemayı tahkir etmek yerine mevcudundan daha güzeline yatırım gerekiyor. İşin özeti budur.

Ve sallallahu ve selleme âlâ seyyidina Muhammed ve âlâ alihi ve sahbihi ecmaîn.

Vel’hamdülillahi Rabb’il âlemin